

ชื่อเรื่องการค้นคว้าแบบอิสระ   เงื่อนไขที่นำไปสู่การรวมกลุ่มในขบวนการเคลื่อนไหวทาง
 สิ่งแวดล้อมในระดับรากหญ้า : ศึกษากรณีการต่อต้านการ
 ประกาศเขตอุทยานแห่งชาติแจ้ซ้อน

ชื่อผู้เขียน   นางสาว สิริวัฒนา   กังวาลเลิศ

ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต   สาขาวิชาการจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม

คณะกรรมการสอบการค้นคว้าแบบอิสระ :

อาจารย์ ดร.ชูศักดิ์	วิทยากรค์	ประธานกรรมการ
รองศาสตราจารย์ ดร.ชูชัย	สมิทธิไกร	กรรมการ
อาจารย์ ดร.สันจिता	กาญจนพันธ์	กรรมการ

บทคัดย่อ

การศึกษาเงื่อนไขที่นำไปสู่การรวมกลุ่ม ในขบวนการเคลื่อนไหวทางสิ่งแวดล้อมในระดับรากหญ้า ศึกษากรณีการต่อต้านการประกาศเขตอุทยานแห่งชาติแจ้ซ้อน ใช้วิธีการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ โดยอาศัยข้อมูลเชิงปริมาณประกอบ ในพื้นที่ชุมชนบ้านแม่หมี่และบ้านแม่ต๋อม ตำบลหัวเมือง อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง ภายใต้แนวคิดนิเวศวิทยาการเมืองและแนวคิดเศรษฐกิจศีลธรรมเป็นหลัก เพื่อศึกษา 1) ลักษณะสังคมภายในชุมชนที่มีอิทธิพลต่อการร่วมมือกันของชาวบ้านในขบวนการเคลื่อนไหวทางสิ่งแวดล้อม 2) เงื่อนไขที่จูงใจให้เกิดการตัดสินใจเข้ามารวมกลุ่มในขบวนการเคลื่อนไหวทางสิ่งแวดล้อมของสมาชิกระดับปัจเจกบุคคล และ 3) อิทธิพลของเงื่อนไขภายนอกชุมชน ที่มีส่วนทำให้เกิดการร่วมมือกันของชาวบ้านในขบวนการเคลื่อนไหวทางสิ่งแวดล้อม

จากการศึกษาพบว่า ชาวบ้านอาศัยหลักการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เป็นบรรทัดฐานในการอาศัยอยู่ร่วมกันและกำหนดบทบาทหน้าที่ในชุมชน เนื่องจากความจำเป็นเรื่องแรงงานการผลิตแบบยังชีพ และความเสียดายที่มักเกิดขึ้นจากความอดอยากและความยากจน โดยการช่วยเหลืออาจมีการคาดหวังผลประโยชน์ตอบแทนมากกว่าความมีศีลธรรม แต่จะปราศจากการเอาเปรียบที่ทำให้ชาวบ้านอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติ เมื่อมีปัญหาคความขัดแย้งเกิดขึ้นชาวบ้านจะหยุดยั้งโดยการระดมช่วยเหลือต่อกัน ส่งผลให้ความสัมพันธ์ทางสังคมภายในชุมชนมีลักษณะเป็นกลุ่มก้อน ที่เป็นเงื่อนไขนำไปสู่การร่วมมือกันแก้ไขปัญหภายในชุมชน

สำหรับเงื่อนไขที่จูงใจให้เกิดการตัดสินใจเข้าร่วมกลุ่มในระดับปัจเจกบุคคล เกิดจากการมีพฤติกรรมหลีกเลี่ยงความเสี่ยงจากความไม่มั่นคงในการดำรงชีวิต อันเป็นผลมาจากความยากจนและความอดอยาก ประกอบกับการได้รับผลกระทบจากการจัดการทรัพยากรในพื้นที่อุทยานฯ ตามมาตรการการอนุรักษ์พื้นที่ป่าของรัฐ และการคาดหวังผลประโยชน์จากการเข้าร่วมมือ รวมทั้งการมีบทบาทเกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรของผู้หญิงในหมู่บ้าน ที่ส่งผลให้เกิดความตระหนักต่อปัญหาและผลักดันให้เกิดการตัดสินใจเข้าร่วมมือของสมาชิกในครอบครัว

นอกจากนี้การร่วมมือของชาวบ้านในขบวนการเคลื่อนไหวทางสิ่งแวดล้อม ยังได้รับอิทธิพลจากเงื่อนไขภายนอกชุมชน ซึ่งได้แก่ การสนับสนุนขององค์กรพัฒนาเอกชน ความกดดันจากการยอมรับระบบตลาด ที่ทำให้ชุมชนมีความไม่มั่นคงเพิ่มมากขึ้น และการถูกจำกัดสิทธิการเข้าถึงทรัพยากรป่าไม้และที่ดิน จากการประกาศเขตอุทยานฯ ซ้อนทับพื้นที่ทำกิน

ดังนั้นทิศทางในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติของรัฐ จึงสมควรศึกษาวิถีความเป็นอยู่ของชาวบ้านดั้งเดิมก่อนการกำหนดนโยบายลงในพื้นที่ ที่จะช่วยให้เกิดความสอดคล้องระหว่างมาตรการของรัฐและการดำรงชีวิตของชาวบ้าน รวมทั้งช่วยยับยั้งปัญหาความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้นภายหลัง นอกจากนี้ในปัจจุบันองค์กรชุมชนรักษาป่าได้ถูกจัดตั้งขึ้นจำนวนมากภายใต้ความเข้มแข็งของชุมชนที่ร่วมกันจัดการทรัพยากรป่าไม้ได้สำเร็จ สังคมจึงควรเปิดโอกาสให้กลุ่มชุมชนในพื้นที่ได้มีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรในชุมชนของตน โดยการรับรองและสนับสนุนการรวมกลุ่มจัดการทรัพยากรให้เกิดขึ้นอย่างถูกต้องและชัดเจน

Independent Study Title	Conditions Leading to Collective Action in the Grassroots Environmental Movement : A Case Study of Resistance to the Declaration of the Chae Son National Park		
Author	Miss Siriwattana Kungwanleart		
M.A.	Man and Environmental Management		
Examining Committee :	Lect. Dr. Chusak	Wittayapak	Chairman
	Assoc. Prof. Dr. Chuchai	Smithikrai	Member
	Lect. Dr. Santita	Ganjanapan	Member

Abstract

This study examined conditions leading to collective action in the grassroots environmental movement : a case study of resistance to the declaration of the Chae Son National Park. It focused on Karens Villages at Ban Mae Mee and Ban Mae Tom Thumbon Hou Muang, Muang Pan district, Lampang Province. The method of study combined qualitative approach with some quantitative data. The objectives were to : 1) examine the social context influencing collective action of the environmental movement 2) investigate the individual decision factors leading to cooperative behaviors 3) investigate the external factors instigating collective action in resistance. The conceptual framework was built on Political Ecology and Moral Economy concepts.

The study of social and economic conditions showed that reciprocity, always without taking advantage from the others but sometime expect to economic gain more than morality, is the community norms and often assigns individual roles. The needs for agricultural labors with potential risk from starvation and poverty make the peasants to uphold this norm. When conflicts occurred the villagers usually resort to trade-off method to maintain social solidarity in the community. This became the base for cooperative solutions.

And the conditions lead to the decision to cooperate at the individual level are rooted in risk aversion from instability of their livelihood resulted from poverty, food shortage and also the advent of protected area policy such as the national park. In addition, the cooperation was generated from the expected economic returns, women participation which in turn influence the family members to join the movement.

Moreover, the collective action in environmental movement apparently originated from external conditions. These included support from non - government organizations (NGOs), the pressure from market economy penetration which eventually destabilize village economy. Demarcation of a national park has overlapped the land and forest resource viable for livelihood survival. These combined conditions drove the villagers to join the protest.

Natural resource management policies should take into account the local community livelihood in order to harmonize the state policy with the village life. This will help prevent the consequent conflicts. Besides, quite a few community forest organizations have been successfully established because of the strength of community cohesiveness. Thus wider society should trustfully give village community the opportunity to participate in local resource management. This can be done by granting a legitimate recognition of the collective management of natural resource.